

PERSDOSSIER

MABELE ELEKI LOLA!

DE AARDE, STRALENDER DAN HET PARADIJS
LA TERRE, PLUS BELLE QUE LE PARADIS
THE EARTH, BRIGHTER THAN PARADISE

**FREDDY
TSIMBA**

curator / commissaire

IN KOLI JEAN BOFANE

29.10.2020 - 15.08.2021

www.africamuseum.be

belspo

Wallonie - Bruxelles
International.be

national lottery

Africalia
FEDERATION OF AFRICAN
CULTURES

Belgium
partner in development

AFRICA
museum

Ter gelegenheid van de eerste tijdelijke tentoonstelling in het AfricaMuseum sinds de heropening in december 2018, nodigt het museum de Congolese kunstenaar Freddy Tsimba uit voor een dialoog met de museumcollecties. Commissaris van de tentoonstelling is schrijver In Koli Jean Bofane, met wetenschappelijke input van Henry Bundjoko, directeur van het Musée national de la République démocratique du Congo, Kinshasa.

De titel van de tentoonstelling, *'Mabele eleki lola ! De aarde, stralender dan het paradijs'* verwijst naar de noodzaak om vooral hier en nu te leven, en naar de veerkracht die Congolezen dagelijks tentoonspreiden.

De commissaris presenteert een persoonlijke ontmoeting tussen de herinneringen in de etnografische stukken en de geest van Freddy Tsimba's werk. Voor de kunstenaar bevatten de stukken van het museum herinneringen die wachten om tot leven te komen. Afrikaanse kunstenaars en intellectuelen zijn altijd al geïnteresseerd geweest in de collecties van het museum. Het openstellen van dit erfgoed voor nieuwe studies, reflecties en herbestemming is een cruciale stap in het transformatieproces van het museum en zijn collecties.

In samenwerking met Africalia behoort het promoten van artiesten en culturele actoren van het Afrikaanse continent tot een van de kerntaken van het museum.

DE TENTOONSTELLING

In Koli Jean Bofane, schrijver, auteur van *Congolese wiskunde* (De Geus/Oxfam novib, 2011) en commissaris van de tentoonstelling, werpt een frisse blik op de kunst van Freddy Tsimba en brengt de spirituele kant van diens werk aan het licht. In de lijn van de traditionele meester-smeden vormt Freddy Tsimba het metaal van de conflicten om tot grondstof voor een nieuw verhaal.

De Pinksterkerken beloven het paradijs. Maar welk paradijs?

Voor Freddy Tsimba en Jean Bofane is het absoluut noodzakelijk zich te ontdoen van alle valse beloften. De Aarde staat boven alles, zoveel is zeker. Ze is mooier dan het Paradijs! De titel vloeit voort uit een gesprek met de kunstenaar, een verbeterd optimist, die houdt van het leven en van schoonheid.

De monumentale werken van Tsimba komen voor het eerst in dialoog te staan met de museumcollecties. De kunstenaar brengt op die manier hulde aan het werk van de klassieke smid en beeldhouwer. Tijdens deze bijzondere ontmoeting staan tweeëntwintig installaties van Freddy Tsimba oog in oog met 25 museumobjecten.

HOOGTEPUNTEN

Een bezoek aan '*Mabele eleki lola ! De aarde, stralender dan het paradijs*' is een bijzondere ervaring. Het museum en kunstenaar Freddy Tsimba waagden zich aan een ontmoeting - oog in oog, als in spiegelbeeld - tussen de etnografische stukken en de werken van de kunstenaar. Anders gezegd, de ontmoeting van het voorvaderlijke geheugen dat in deze objecten ligt, met het beeld dat de werken door de kunstenaar uit Kinshasa uitstralen.

DE MASKERS

Freddy Tsimba (1967), Reeks Rescapés (Overlevenden), 2016. Versmolten patroonhulzen, kettingen. Privécollectie. Foto J.-M. Vandyck © KMMA Tervuren.

Freddy Tsimba is een nakomeling van de meester-smeden die opdoken in het kopertijdperk in Sudan, lang voor het ijzertijdperk. De smid gaf vorm aan de dromen van het volk: de rijkdommen voor de bruidsschat, via de *konga's*; de bestaansmiddelen, via werktuigen, en de mogelijkheid om zich te verdedigen en te beschermen, via wapens. Bij de Mongo was de meester-smid in werkelijkheid het hoofd van de clan, naar het voorbeeld van de Penge-chef Inkoli Botuli. Zijn jongste dochter was Inkoli Bofane, moeder van In Koli Jean Bofane. Freddy Tsimba stelt zich op als wereldbeheerser: hij heeft de gave onze emoties en gedachten te transformeren.

Het hoofd met dreadlocks gemaakt uit kettingen die op de affiche te zien is, maakt deel uit van een reeks van een tiental hoofden.

Voor deze reeks heeft de kunstenaar patroonhulzen en recuperatiemateriaal gesmolten.

Masker Dipola, voor 1950. Masuika, Kasai central, DR Congo. [Salampasu]. Hout, roodkoper, geelkoper, plantaardige vezels, pigmenten, toerako-veren. Gift van H. Bogaerts, 1950. EO. 1950. 14.6, collectie KMMA Tervuren; foto J.-M. Vandyck © KMMA Tervuren.

Oog in oog

Onmiddellijk bij binnenkomst in de tentoonstelling staat dit werk tegenover een Dipolamasker (salampasu-cultuur) uit de collectie van het museum. Dit masker is bedekt met koperen platen. Het behoort tot het geheime genootschap Ngongo Munyenge. Het masker is bode van de voorouders en geesten en komt 's nachts tevoorschijn om overvloed, voorspoed, genezing en vruchtbaarheid af te smeken. Het komt alleen overdag tevoorschijn bij de dood van een ingewijde, om met de voorvaders te communiceren. De drager van het masker heeft een tweesnijdend mes in zijn hand. Hij kan woedend worden en mensen doden en om dat te vermijden, houdt een andere ingewijde een stok vast om hem de weg te versperren. (Henry Bundjoko).

RELIGIE

Freddy Tsimba (1967), *Réveil Sommeil (Opstaan Slapen)*, 2011. Afvalmateriaal, gevonden lepels, messen en stoel. Collectie Gervanne en Matthias Leridon, Foto © Mathieu Lombard, courtesy Collection Gervanne en Matthias Leridon.

Het schrikbeeld van de religie is ongetwijfeld aanwezig. Het kan immers in belangrijke mate verlamvend werken op persoonlijke kracht. In de DR Congo heeft religie steeds een essentiële rol gespeeld in het sturen van de menselijke geest. Ze wist het voorouderlijk geheugen en tast de verbeelding aan. Volgens de religie is het paradijs het einddoel en moet de mens de aarde vergeten. Freddy Tsimba stelt deze hypothese in vraag.

(In Koli Jean Bofane)

In 2011 vestigde zich een Pinksterkerk (in het Frans *Église du Réveil*, letterlijk Kerk van de Opstanding) naast het atelier van Freddy Tsimba in de Matonge-wijk in Kinshasa. De lucht was beladen met het geluid van de preken, waardoor rustig werken er niet meer inzat. Geïrriteerd door het aanhoudende lawaai creëerde Freddy Tsimba dit werk, dat hij duidelijk zichtbaar voor zijn atelier installeerde. Geschokt bij het zien van de installatie, verhuisde de kerk op staande voet. Dit kunstwerk is het eerste in een reeks van negen vrouwen, allen zittend, met kruisen die hun lichaam doorboren. Met de creatie van deze vrouw, doorboord door een kruis, slaagt hij erin een pinksterkerk en het bijhorende spektakel van bezweringsen de laan uit te sturen. Het paradijs is niet elders, maar hier.

Freddy Tsimba (1967), *Croix (Kruisbeeld)*, 2018. Afvalmateriaal, muizenvalle. Project 'Les archives suédoises'. Kalmar, Konstmuseum, Zweden. Collectie van de kunstenaar, Gent. Foto © Cecilia Järdeemar.

Dit werk, dat gecreëerd werd in Kinshasa, maakt deel uit van een grotere kapel. Het project '*Les archives suédoises*' werd initieel opgezet door de kunstenaars Anna Ekman en Cecilia Järdeemar rond een verzameling fotografische platen uit de Zweedse missies in het toenmalige Belgisch-Congo (tussen 1890 en 1930). Samen met Freddy Tsimba onderzochten ze een mogelijk alternatieve interpretatie van de geschiedenis op basis van de archieven. De vader van Freddy Tsimba liep school in een Zweedse missie.

Kangi kiditu. Kruisbeeld, Kongo central, DR Congo. [Kongo]. Hout, ijzer, messing. Schenking van Les Amis du Musée. HO.1963.66.1, collectie KMMA Tervuren; foto J. Van de Vyver © KMMA Tervuren.

Oog in oog

Tegenover dit schrikbeeld van religie, toont het museum onder andere enkele kruisbeelden uit de collectie.

Het Kongo kruisbeeld, dat tussen de 16e en 17e eeuw werd gemaakt, getuigt van de eerste kerstening en de intrede van het christendom in het Kongo-koninkrijk. Het traditionele religieuze systeem ging uit van de stelling dat er een Opperwezen bestond, uniek en schepper van het universum. De voorvaderen, de culturele helden en de geesten van de natuur waren net zo belangrijk.

In 1483 creëerden de Portugezen onder koning Nzinga Kuvu handelsverkeer en culturele uitwisselingen met de bevolking, die ze dan bekeerden. De smeden maakten *Kangi kiditu* kruisbeelden die getuigen van het syncretisme tussen de traditionele en de nieuwe religie. Deze kruisen waren onderscheidingstekens geworden van waardigheid en afstamming.

Kruisbeeld met vrouw en kind. Kongo central, DR Congo. [Kongo]. 19e eeuw. Messing. HO.1973.48.1, collectie KMMA Tervuren. © KMMA Tervuren.

Deze kruisbeelden, door het christendom beïnvloed, stellen Christus op het kruis voor en soms een of meerdere biddende figuren. Ze werden gebruikt als devotie-objecten en als prestige-insignes voor de chef of voor het nageslacht. Ze spelen soms een rechterlijke rol.

Dit kruisbeeld, door het christendom beïnvloed, stelt een vrouwelijke christus voor met een kind op haar rug. Het is een lokale interpretatie van de moeder-en-kindbeelden die vruchtbaarheid afsmeken. Het symboliseert de wedergeboorte en getuigt van het syncretisme tussen de traditionele en de nieuwe religie.

DE KRACHT VAN DE VROUW

Hier in het bijzonder waart de geest rond van die uitzonderlijke kracht die leeft in de vrouw, een kracht waar Freddy Tsimba onvoorwaardelijk in gelooft. Hij hamert onophoudelijk op de onderdrukking ervan, iets dat in zijn hele werk aanwezig is. Voor hem is deze kracht de enige weg naar de verlossing van het Zijn. (In Koli Jean Bofane)

De tentoongestelde beelden, vrouwenruggen, die diepe rituele insnijdingen vertonen, stralen kracht uit. Ondanks het minutieuze werk van de beeldhouwer of van diegene die de scarificaties aanbracht, behouden de ruggen een stevige positie. De ruggen van Freddy Tsimba verwijzen naar die kracht die doorloopt tot in de nek, met daarop het hoofd waarop een pak wordt gelegd. (In Koli Jean Bofane)

Wat de buiken van vrouwen betreft, deze zijn sinds het begin van de 21e eeuw in de DR Congo opgeofferd voor de zoektocht naar strategische mineralen; door systematische verkrachting en verminking, om zo de weg vrij te maken voor de ontginning van materialen uit de toekomst.

Freddy Tsimba (1967), Dos, nr. 999 (Rug), 2016. Kettingen. Collectie van de kunstenaar, Kinshasa. Foto © Mansia Malayika.

Freddy Tsimba (1967), Femme-ciseaux (Scharenvrouw), 2017. Scharen afkomstig uit ziekenhuizen. Galerie Angalia, Parijs. Foto © Galerie Angalia.

Christiaan van Couwenbergh (Delft, 1604-Keulen, 1667). Drie jonge blanke mannen en een zwarte vrouw, gekend als De verkrachting van de zwarte vrouw (*Scène de mœurs, dit Le Rapt de la négresse*). 1632. Olieverf op doek. 105 x 127,5 cm. Musée des Beaux-Arts de Strasbourg. Foto © Musées de Strasbourg.

Freddy Tsimba (1967), *I will not give them my diamond* (*Mijn diamant krijgen ze niet*), 2014. Afvalmateriaal, gevonden sleutels. Collectie Gervanne en Matthias Leridon. Foto © Mathieu Lombard.

'Ik was diep geroerd toen ik dit schilderij zag. Het schilderij dat bekend is als *De verkrachting van de zwarte vrouw* toont een hulpeloze zwarte vrouw die wordt verkracht. Niemand hoort haar kreet. Van Couwenberghs werk is de spiegel van het Europa van de 17e eeuw. Het is de triomf van de straffeloze bourgeoisie, wier macht berust op seksuele overheersing en een ingebeeld superioriteitsgevoel. Het schilderij heeft me geïnspireerd voor de twee werken *The Forgotten's Tears* en *I will not give them my diamond*'. (Freddy Tsimba)

Freddy Tsimba (1967), Mabele babosana - Les Seins oubliés (Vergeten borsten), 2004. Terracotta, jerrycans, afvalmateriaal. Collectie van de kunstenaar, Charleroi. Foto © Dirk Vercuysse - Tse-Tse Art.

Deel van een reeks van 9 terracotta bustes, voor het eerst tentoongesteld in België in 2004, in Herve. Freddy Tsimba speelt hier met woorden. In Lingala heeft *mabele* twee betekenissen: de aarde en borsten (*libele* in het enkelvoud).

Moeder-en-kindbeeld. Kongo central, DR Congo. [Yombe]. Voor 1955. Hout, pigmenten, glas. Gift van M. Valcke, 1955. EO.1955.98.40, collectie KMMA Tervuren; foto J.-M. Vandyck © KMMA Tervuren.

Oog in oog

Beelden gemaakt uit patroonhulzen en ander oorlogsmateriaal, oog in oog met de traditionele moeder-en-kindbeelden uit de collectie.

Het *Phemba* moeder-en-kindbeeld is gemaakt van hout of van steen (speksteen). Het roept op tot meerdere geboorten, rijkdom, de vruchtbaarheid van vrouwen, de continuïteit en het voortbestaan van de gemeenschap. Een moeder-en-kindbeeld duidt op meer dan alleen de gedachte van de voortplanting: het staat symbool voor rijkdom, prestige van de clan en reïncarnatie van een voorouder. Het werd gebruikt voor rituelen, de vruchtbaarheidscultus, waarzeggerij, begrafenissen en politieke macht.

Ndonga Nkento. Moeder-en-kindbeeld. Kongo central, DR Congo. [Yombe]. Voor 1977. Hout, pigmenten. Aangekocht van F. Van Noten, 1977. EO.1976.77.1, collectie KMMA Tervuren; foto J. Van de Vyver © KMMA Tervuren.

Bij een *Phemba* moeder-en-kindbeeld kan de moeder met gekruiste benen zitten, geknield, gehurkt, zittend op een drager of staand, haar kind op haar dijen, in haar armen, op de heup, schouder of rug dragend. Elk van deze houdingen heeft een specifieke culturele betekenis.

Moeder-en-kindbeeld. Mayumbe, Kongo central, DR Congo. [Yombe]. Voor 1910. Hout, kaolien, zwart en geel pigment. Verzameld door Van Kerckhoven, voor 1909 EO.0.0.1040-1, collectie KMMA Tervuren; foto J. Van de Vyver © KMMA Tervuren.

Het *Ndonga Nkento* moeder-en-kindbeeld verwijst naar de vrouwelijke beschermvoorouder, stichtster van het nageslacht en bewaakster van de geheimen van de macht. Het herinnert aan de bevoorrechte sociale status van de vrouw in het matrilineaire systeem. Het beeld wordt geassocieerd met de politieke macht en gebruikt als onderscheidingsteken voor hoogwaardigheidsbekleders.

Moeder-en-kindbeeld, witgeschilderd met kaolien, toespeling op de ideale moeder; zij die echtgenote en vruchtbare moeder wordt. De witte rituele kleur laat ook een rode kleur doorschemeren. Wit staat voor zuiverheid, rood voor moed bij de bevalling, de transformatie die de vrouw een bevoorrechte status verleent.

OORLOGSGEEST

Het element oorlog is niet weg te denken uit het werk van de kunstenaar. Traditionele objecten wijzen op aanhoudende conflicten en hun weergave roept telkens weer een zekere esthetiek van het geweld op.

Het 'Machete-huis' is nog een ander symbool. Het roept op tot de broodnodige bescherming tegen de moordpartijen die het lot van de DR Congo hebben vormgegeven: de slavernij, de kolonisatie en vandaag, via de machthebbers en de multinationals, het schaamteloze neokolonialisme in het Oosten van DR Congo.

Freddy Tsimba (1967), *Maison machettes. (Machete-huis)*, 2012. Macheten, hout en metaal. Collectie van de kunstenaar, Kinshasa. Foto © Cédric Nzolo.

Dit 'Machete-huis' werd gemaakt in Kinshasa en op een avond geïnstalleerd op de Marché de la liberté, de tweede grootste markt in de stad. 's Morgens was de hele stad al op de hoogte van het nieuws. Het doel van dit werk was de aandacht trekken op slachtingen tijdens de oorlogen in Centraal-Afrika. Freddy Tsimba gaat paradoxen niet uit de weg: de machete is in de eerste plaats een huishoudelijk werktuig. Het huis staat tegelijkertijd symbool voor hoop en opvoeding. Tijdens de opbouw werd het werk door de Matonge-wijk in Kinshasa gedragen in een rondtrekkende performance, waarbij 60 jongeren waren betrokken.

Deze reeks is een eerbetoon aan de lichamen van zwarte mannen – slaven, eunuchen, vluchtelingen – en herinnert ons aan hun lijden doorheen de tijd.

*Freddy Tsimba (1967), Les Oubliés du temps. Corps d'hommes, (Vergeten door de tijd. Mannenlichamen), 2016. Afvalmateriaal, sleutels, lepels, vorken, scharen, kroonkurken, muizenval-
len en patroonhulzen. Collectie van de kunstenaar, Kinshasa. Foto © Mansia Malayika.*

*Freddy Tsimba (1967), Mansia Malayika. Corps d'homme, (Mansia Malayika. Mannenlichamen), 2016. Afvalmateriaal, sleutels, lepels, vorken, scharen, kroonkurken, muizenval-
hulzen. Collectie van de kunstenaar, Kinshasa. Foto © Mansia Malayika.*

Freddy Tsimba (1967), Sans titre XV (Zonder titel), 2007. Koffie en pigmenten op doek. Collectie Fondation Blachère Apt, P FT 07 RDC 00.26E. Foto © Fondation Blachère.

De schilderkunst van Freddy Tsimba is minder bekend dan zijn beeldhouwwerken. De schilderijen hier maken deel uit van een reeks van 16 werken, gecreëerd tijdens zijn residentie bij de Fondation Blachère (Apt, Frankrijk) in 2007.

Sabel. DR Congo. [Azande, Boa, Bandja]. s.d. Ijzer, koper, hout. Verworven in 1938. EO.0.0.38192, collectie KMMA Tervuren; foto J.-M. Vandyck © KMMA Tervuren.

Oog in oog

De messen onderscheiden zich door hun vormen, gebruiken en functies. Ze zijn van ijzer, hout, rood- of geelkoper. De messen worden gebruikt als gereedschap, werpmessen, handwapens of bij parades. Ze dienen ook als onderscheidingsteken van macht, valuta, jachtwapen of voor militaire strategie. Ze spelen een politieke, culturele, sociale, economische en religieuze rol.

Deze Azande, Boa of Bandja sabel is een gevechtswapen. De sabel biedt bescherming en veiligheid, drukt de kracht van zijn bezitter uit en herdenkt de eerste voorouder en culturele held. Hij wordt ook gebruikt als ruilmiddel in de handel tussen naburige volkeren.

KINSHASA

Freddy Tsimba (1967), Encore un effort... (Nog even een duwtje ...), 2011. Afvalmateriaal, gevonden lepels en vorken, ijzer. Collectie Gervanne en Matthias Leridon. Foto © Mathieu Lombard, courtesy Collection Matthias en Gervanne Leridon.

Hoe Kinshasa voorstellen, die wervelende hoofdstad van de DR Congo, centrum van de macht? Een falende macht, zoals te zien in deze auto voortgeduwd door het volk. (In Koli Jean Bofane)

De auto heeft geen motor, mensen duwen hem voort. Voor Freddy Tsimba staat dit voertuig symbool voor de DR Congo: het land heeft geen motor meer. Er is ook een boodschap van hoop, een eerbetoon aan de vrouwen en mannen die het land erdoor willen sleuren.

LIEFDE EN SCHEIDING

Freddy Tsimba (1967), Les Amants du fort de Romainville, nr. 10014. (De minnaars van het Fort Romainville) 2020. Afvalmateriaal, gevonden vorken en lepels, rooster. Collectie van de kunstenaar, Kinshasa. Foto © Wonda-Mansia.

Aan beide zijden van de tralies koesteren een man en een vrouw de hoop ooit met elkaar verenigd te worden. Tijdens een residentie in Les Lilas (bij Parijs) vond Freddy Tsimba inspiratie in de tragische geschiedenis van het Fort Romainville, waar tijdens de Tweede Wereldoorlog vrouwen werden vastgehouden. Ze wachtten daar op hun deportatie naar de kampen. Een van hen werd zwanger. Het is de triomf van de liefde over de tralies heen, ondanks de scheiding.

FREDDY TSIMBA

Freddy Bienvenu Tsimba (Kinshasa, 1967) studeerde aan de Académie des Beaux-Arts de Kinshasa (departement monumentale kunst, 1989). Vervolgens heeft hij gedurende 6 jaar zijn opleiding vervolmaakt bij metaalgieters in Kinshasa, Kongo-Central en Bandundu. Hij bewerkt brons en recuperatiemetalen. De Congolese kunstenaar is onafhankelijk en geëngageerd, fervent aanhanger van de mensenrechten, heel in het bijzonder van de rechten van de meest kwetsbaren, moeders en kinderen. Hij toont de tragiek van de oorlog en geweld doorheen de tijd. Maar hij is ook de spreekbuis van de vrede en veerkracht. Op een sublieme manier brengt hij een eerbetoon aan de vrouw en het leven.

Freddy Tsimba (1967), Centres fermés, rêves ouverts (Gesloten centra, open dromen), Tervuren, 2016. Betonijzer van de werf in Tervuren en lepels uit Kinshasa. IL.2016.10, collectie KMMA, Tervuren; foto J. Van de Vyver © KMMA.

Freddy Tsimba (1967), Ombres (Schaduwen), Tervuren, 2016. IL.2016.45, collectie KMMA, Tervuren; foto J. Van de Vyver © KMMA.

Vandaag is Freddy Tsimba een gekend en gewaardeerd kunstenaar in Kinshasa en op de internationale artistieke scène. Hij staat bekend voor zijn sculpturen uit hulzen en schietpatronen en voor zijn machete-huizen. De kunstenaar nam deel aan verschillende edities van de Biennale de Dakar (2002, 2006 en 2008) en aan collectieve tentoonstellingen zoals *The Divine Comedy* (2014), *Kongo am Rhein* (Basel, 2017) en *Afriques Capitales* (Lille, 2017), onder de bescherming van Simon Njami.

Freddy Tsimba was kunstenaar in residentie in het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika in 2016 (https://www.africamuseum.be/nl/get_involved/artists). Voor deze gelegenheid en voor de heropening van het museum realiseerde hij twee sleutelwerken:

Acht figuren staan tegen de buitenmuur van het museum opgesteld. Deze reeks is een eerbetoon aan de vluchtelingen, die aan de grens worden afgewezen, en aan de slachtoffers van geweld, vroeger en nu.

Freddy Tsimba gebruikt voor het eerst licht als medium. Hij herdenkt hier de Congolese slachtoffers van de kolonisatie. Dit werk bevindt zich in de Herdenkingszaal van het museum.

Freddy Tsimba voor zijn atelier. Foto © Renaud Barret.

PERSCONTACT
KRISTIEN.OPSTAELE@AFRICAMUSEUM.BE
TEL +32 476 83 23 53

IN KOLI JEAN BOFANE

In Koli Jean Bofane (Mbandaka, 1954) is schrijver en curator van tentoonstellingen en woont sinds 1993 in België. Zijn werk is bekroond met talrijke prijzen en is vertaald in verschillende talen. Hij publiceerde *Pourquoi le lion n'est plus le roi des animaux*, bij Gallimard Jeunesse in 1996; *Mathématiques congolaises* (2008; *Congolese wiskunde*, uitg. De Geus/Oxfam novib, 2011), *Congo Inc. Le Testament de Bismarck* (2014) en *La Belle de Casa* (2018) bij Actes Sud. Hij was commissaris van het festival *Kongo am Rhein* (Basel, 2017). Zijn werk gaat over de globalisering, sociaal en politiek geweld in de postkoloniale Afrikaanse gemeenschappen - in het bijzonder Centraal-Afrika. Hij beschrijft Afrika als een laboratorium van de wereld, een concrete en marginale ruimte waar zijn personages op de realiteit botsen. Een van de personages van zijn volgend boek heet Freddy Tsimba.

Portret van Jean Bofane

PROMETHEUS

LITERAIRE TEKST VAN JEAN BOFANE VOOR DE TENTOONSTELLING

De schrijver Bofane pent hier een verhaal neer waarin fictie verweven wordt met realiteit. Het personage van zijn nieuwe roman draagt de naam Freddy Tsimba.

Er staan immers geen grenzen op het werk van Tsimba. De kunstenaar is een nieuwe Prometheus, die uit klei de mensheid kneedde. De Smid daagt de Titaan uit, en wordt dan zelf Titaan. Hij tekent lichamen en zet ze op scène. Velen benijdden hem en via de tussenkomst van de Congolese autoriteiten, hardvochtige militairen, tot zelfs de Dienst Vreemdelingenzaken, wilden ze hem allen straffen. Tevergeefs. Om zijn overwinning op de dwangmaatregelen uit te roepen, creëert de kunstenaar nog meer monumentale en krachtige lichamen en probeert hen zo onsterfelijkheid te verlenen. (In Koli Jean Bofane)

Tijdens de lange oorlog in Congo verlaat Freddy Tsimba Kinshasa, op weg naar de stad Kisangani, op zoek naar een voorraad patroonhulzen. Had hij dat maar niet gedaan. Hij valt al snel in handen van Ugandese soldaten en maakt kennis met de angst van de sombere gevangenis en de dood. Hier zou een opvallende ontmoeting plaatsvinden.

**Eerste verschijning aan Freddy Tsimba van Liwa,
ook wel La Muerte of Kifo genoemd**

[...] In een moeilijk te verdragen duisternis ligt Freddy Tsimba naar een onzichtbaar plafond te staren als hij plotseling naast zijn gezicht, bijna tegen zijn wang, een massa voelt. Een hele compacte, alsof de maan of welke planeet in de buurt dan ook ineens door de aarde wordt aangetrokken en op slechts een paar meter afstand van het oppervlak met grote snelheid is genaderd, sneller dan het licht. Freddy voelt golven door zijn lijf trekken, van zijn huid tot aan zijn botten. Hij draait zijn hoofd zo langzaam mogelijk en kijkt recht tegen het kolossale achterwerk van een vrouw, gehuld in zwart leer dat uiterst strakgespannen staat met glanzende weerspiegelingen, net als satijn. Hij slaakt een kreet, iets als 'Hé!', maar er komt niets uit zijn mond, net zoals dat gebeurt in een van je ergste nachtmerries.

De eigenares van de weelderige billen blijkt op handen en voeten te steunen, haar rug naar hem toegedraaid. Ze tilt een van haar knieën op en ontvouwt dijen als zuilen, omhuld in netkousen. Staand steekt ze boven de één meter tachtig uit, de naaldhakken van haar laklaarzen meegeteld, vijfenzeventig kilo op z'n minst. Ze heeft zich naar Freddy gekeerd, die in panische schrik het geheel van haar tenue opmerkt: een microrok van zwart leer op weelderige heupen – zo heeft hij ze nog nooit gezien – bekroond met een wespentaille die bij een steek alleen maar dodelijk kan zijn. Ze draagt een nauwsluitende top van fuchsia-rose zijde met laag décolleté en daarover een Chanel-jasje in dezelfde kleur dat, dichtgeknoopt, een zo uitbundige buste onmogelijk in bedwang kan houden. Uit haar halflange haar steekt een fluorescerend roze lok die een streep trekt over haar perfecte gelaat, alsof het is opgemaakt door creatieve vormgevingssoftware. Ze neemt plaats op een boomstronk, zit erop alsof ze op een troon zetelt: zelfverzekerd. De hoeveelheid goud aan haar oorlellen, hals en polsen geeft het personage nog meer allure. Ze houdt een handtas vast op haar knieën, rood en van het merk Prada, zoals het hoort. Ze maakt hem open, rommelt er wat in en haalt een bril tevoorschijn met het Versace-monogram; ze zet hem op haar neus en schuift de bril daarna naar boven als een haarband, vouwt rustig haar handen waarvan elke nagel met een diamantje is versierd.

- Rustig maar schatje. Dat komt alleen omdat ik er ben. Het gaat altijd zo wanneer ik verschijn: je kan niet meer bewegen, niet meer praten, dat is normaal. Herken je me niet? *Eza ngai* !¹

Freddy blijft zwijgen.

- Wat? Je vraagt je af wat ik hier zo zittend doe? Ik zat verstopt in jouw schaduw sinds je uit Kin' vertrok. Toen ben ik eruit gekropen. Jouw schaduw, die heb ik onder deze boomstronk, waar ik nu op zit, geschoven.

Freddy weet nog steeds niet wat hij moet zeggen. Hij is uit zijn verlamme situatie geraakt en probeert na te denken, maar blijft nog steeds stomverbaasd door de verschijning.

In Koli Jean Bofane. Vertaald uit het Frans. Uit *Nation cannibale* (nog te verschijnen bij uitgeverij Actes Sud in 2022)

1 Ik ben het!

Tweede verschijning van Liwa

[...] Freddy gaat voor het eerst slapen met een kleine glimlach die hij niet kan onderdrukken. Morgen zal hij zijn vertrek voorbereiden: eindelijk weg uit deze gevangenis. Hij wil niet te veel aan Kinshasa denken. Om aan de stad te denken zonder te duizelen, moet hij eerst de belofte aan de commandant inwilligen. Toch droomt hij af en toe van de Avenue Kasa-Vubu bij het kruispunt met Victoire, de *wewa*² die zich behendig een weg banen tussen de verkeerschaos, een *shegue*³ die zijn kletsverhaal opdreunt voor een centje, de schoonheden uit Kinshasa met hun trotse loop. Hij concentreert zijn aandacht op één van hen, die net voor zijn motorkap voorbijloopt, als hij opnieuw dit vreemde gevoel op zijn rechterwang krijgt. 'Shit!', denkt Freddy, en hij draait zijn hoofd om.

- Hoe gaat het met je? vraagt ze.

- Hallo, antwoordt hij droogjes. Freddy vindt dat hij moet laten merken dat hij niet blij is met haar bezoek. Liwa, geen spat veranderd, zit daar rustig op de boomstronk waaronder ze verdween. En net als de eerste keer is Freddy alleen met haar, de andere gevangenen slapen onrustig.

- Denk maar niet dat jouw kunst iemand van nut is. Ik heb het je al gezegd, het is niks waard. Want het heeft geen enkele invloed op het verloop van de gebeurtenissen in deze wereld, ik zal altijd de winnaar zijn. Ik heb het over jou gehad met mijn partners. Ik zal je een nieuwtje vertellen: in 2020, wanneer jouw tentoonstelling in Tervuren te zien is, komt er een miljard lichte wapens in omloop, alleen al in de handen van burgers. De fabrikanten van raketten, kruisraketten of niet, gaan driehonderd, vierhonderd miljard dollar in hun zak steken. Hoor je dat, miljarden! En wat ga jij doen? Alles aan elkaar lassen? Sukkel!

Om haar uitspraken te staven en Freddy helemaal de kluts kwijt te laten raken, citeert ze de namen van de mensen die ze al sinds lange tijd heeft ingepalmd. Onder hen bevinden zich natuurlijk presidenten van de Republiek, despotische vorsten die echte marionetten zijn, managers uit de moderne wapenindustrie, grote concerns uit de hightech en bezig met zeldzame mineralen, ministeries van defensie en van economische zaken met een ongebreidelde verbeelding, pragmatische parlementariërs,

2 Motortaxi's
3 Straatkind

invloedrijke, gewetenloze lobbyisten, stichtingen gebaseerd op de steeds veranderende mensenrechten, ngo's voor bestrijding van conflicten, machtige filantropen die worden opgehemeld door de media en de onvermijdelijke sociale netwerken, populair als altijd. Omdat ze zich onkwetsbaar acht, gaat ze zelfs zover dat ze het Internationaal Gerechtshof in Den Haag zwartmaakt. Daarbij gooit ze en passant persbureaus en televisiezenders, publiek én privé, op dezelfde hoop. De door hen verspreide informatie werkt alleen maar gunstig uit voor haar en alleen maar in haar eigen voordeel, dat wil zeggen: zoveel mogelijk haar invloedzones en meest vertrouwelijke motiveringen wegmoffelen. Maar, zo geeft ze huichelend bescheiden toe, ze laat het debat over haar wensen over aan de halfronde vergaderzaal van de VN in New York, aan de raad van bestuur van vuurwapenproducent FN in Herstal of tijdens de briefings in het Pentagon, met een kopje koffie erbij, alleen onder viersterren-generaals, kolonels, en ze zit altijd in hun midden, gevaarlijk gekleed. Ze hoeft niet eens druk uit te oefenen om mensen te overtuigen in haar voordeel te besluiten, daar worden ze voor betaald. Door te strooien met referenties probeert ze Freddy duidelijk te maken dat hij niets is in vergelijking, dat hij het maar beter op kan geven. De Dood hangt de madam uit door op voor haar onverwachte wijze netjes te praten, beschaafd te gebaren. Dat allemaal omdat ze zinspeelt op mensen uit de hoogste kringen, nou ja, zogenaamd ...

In Koli Jean Bofane. Vertaald uit het Frans. Uit *Nation cannibale* (nog te verschijnen bij uitgeverij Actes Sud in 2022)

ACTIVITEITEN

Ter gelegenheid van de tentoonstelling *Mabele eleki lola !* biedt het museum de bezoekers een uitgebreide waaier aan activiteiten aan. Zo kunnen bezoekers deelnemen aan de participatieve installatie 'de sleutels tot het paradijs', aan een ontmoeting met kunstenaar Freddy Tsimba tijdens een 'Artist talk' of kunnen ze in de voetsporen van Jean Bofane in de permanente tentoonstelling objecten ontdekken met dezelfde thematieken als in de tentoonstelling. Leerlingen van het middelbaar onderwijs kunnen zich dan weer laten inspireren door het werk van Freddy Tsimba en deelnemen aan de wedstrijd 'Een ijzeren wil'.

Gezien de uitzonderlijke situatie omwille van de coronapandemie, wordt een inspanning gedaan verschillende activiteiten ook online aan te bieden.

SCHOLEN

ONTWERPWEDSTRIJD 'EEN IJZEREN WIL'

De wedstrijd 'Een ijzeren wil' is bedoeld voor leerlingen die metaalbewerking volgen in een middelbare school in België.

Het AfricaMuseum nodigt scholen met een afdeling metaalbewerking uit om hun eigen sculptuur toe te voegen aan de nieuwe expo *Mabele eleki Lola !* Een professionele jury selecteert de winnende klas. De werken van de deelnemende scholen worden tijdens de krokusvakantie tentoongesteld. Er mogen tien klassen deelnemen. De eerste tien klassen die zich inschrijven, komen voor de wedstrijd 'Een ijzeren wil' in aanmerking. De ontwerpen zijn gemaakt van gerecycleerd metaal en worden tentoongesteld in het AfricaMuseum van 13 tot 28 februari 2021.

ARTIST TALK

Op zondag 1 november gaan Freddy Tsimba, In Koli Jean Bofane en filosoof Yala Nadia Kisukidi in discussie over het werk van Freddy Tsimba, zijn modus operandi en de thema's die doorheen zijn werk lopen.

Zondag 1 november 2020

Moderator: Ayoko Mensah

Plaats: AfricaMuseum - auditorium en online te volgen

Met reservering, gratis met toegangsticket museum

FILMPROJECTIE *SYSTÈME K*

In samenwerking met BOZAR wordt eind februari de spraakmakende nieuwe documentaire *Système K* van Renaud Barret getoond, gevolgd door een debat. *Système K* (K voor Kinshasa) handelt over de precare omstandigheden van artiesten, die net als Freddy Tsimba met hun creativiteit chaos in hoop omzetten.

15 februari 2021, om 19 uur

Plaats: BOZAR, Brussel

Film en debat gaan door in het Frans

RONDLEIDING MET GIDS

MABELE ELEKI LOLA ! + ZALEN VAN HET AFRICAMUSEUM

De rondleiding neemt je mee om te luisteren naar de dialoog tussen de werken van Freddy Tsimba en de museumobjecten van het AfricaMuseum. Het bezoek loopt door in de museumzalen en behandelt thema's die de kunstenaar nauw aan het hart liggen.

Voor individuele bezoekers:

Op woensdag 4/11 en 23/11/20 en 17/2/21.

14u00 NL en 14u30 FR

6 €/personen + toegangsticket

Voor groepen:

Op reservatie, max. 10 personen, 90 €

STANDING GUIDE

Tijdens de herfstvakantie, de kerstvakantie en de krokusvakantie geven gidsen meer tekst en uitleg in de tentoonstelling *Mabele Eleki Lola !* aan individuele bezoekers.

In het Nederlands, het Frans en het Engels

Op zondag 8/11, 27/12/20, 3/1 en 21/2/21

van 14u tot 17u

gratis

DE SLEUTELS TOT WELK PARADIJS?

‘Hoe ziet het paradijs eruit waarvan je de sleutel in handen hebt?’ is de vraag die je wordt gesteld wanneer je de tentoonstelling komt ontdekken. Voor elke bezoeker zijn er gerecupereerde sleutels ter beschikking, waaraan een label met een bericht gebonden kan worden. Zo kan elke bezoeker deel uitmaken van een artistieke installatie die het werk van de kunstenaar Freddy Tsimba weerspiegelt.

KRUISBESTUIVING

SELECTIE VAN IN KOLI JEAN BOFANE

IN DE PERMANENTE TENTOONSTELLING

Objecten in de permanente tentoonstelling met dezelfde thematiek als de objecten van het museum in de tijdelijke tentoonstelling worden gemarkeerd door citaten uit het literaire werk van Jean Bofane. Op die manier komt het tot een kruisbestuiving tussen de tijdelijke en de permanente tentoonstelling.

Activiteiten voor het publiek worden georganiseerd in het kader van de programma's CAMPUS en FORUM van het AfricaMuseum. Deze programma's worden gesubsidieerd door de Belgische ontwikkelingssamenwerking.

Het CAMPUS-programma staat in voor sensibiliseringsactiviteiten met het oog op de integratie van wereldburgerschapsonderwijs. De activiteiten voor het grote publiek, met speciale aandacht voor studenten van de kleuterschool tot aan de bovenbouw van het voortgezet onderwijs, behandelen de belangrijkste thema's die in de permanente tentoonstelling aan bod komen. Pedagogische dossiers en tools, webinars en opleidingen voor (toekomstige) leerkrachten vervolledigen het aanbod.

FORUM is een programma dat tot doel heeft om het museum te promoten als een resource-centrum voor Afrikaanse en Afro-culturele actoren en publiek, door de toegang tot collecties, archieven en wetenschappelijk onderzoek aan te moedigen en te vergemakkelijken.

Het FORUM-programma organiseert residenties voor Afrikaanse kunstenaars en journalisten en ondersteunt artistieke en culturele projecten met betrekking tot archieven, collecties en de permanente tentoonstelling. Het project AfricaTube, een samenwerking met het Waza Art Centre in Lubumbashi/DRC, geeft een overzicht van de rijkdom van Afrikaanse digitale artistieke producties.

BOZAR is partner van het FORUM-programma.

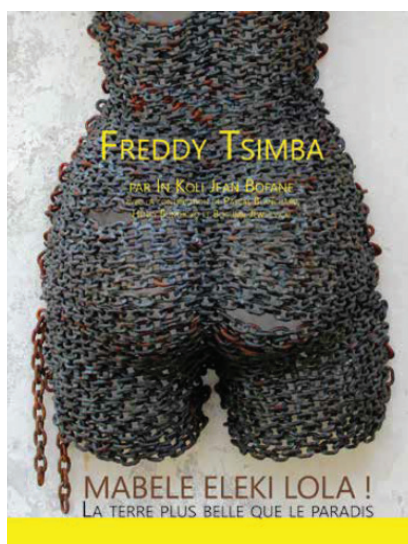
DE CATALOGUS

Titel: Freddy Tsimba *Mabele Eleki Lola !* De aarde, stralender dan het paradijs

Onder de leiding van: In Koli Jean Bofane

Teksten: In Koli Jean Bofane, Pascal Blanchard, Henry Bundjoko en Bogumil Jewsiewicki

Gezamenlijke uitgave van Kate'Art Editions en Africalia vzw, in samenwerking met het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika (KMMA) in Tervuren (België)

25,5 x 19 cm, 145 bladzijden

145 kleurenillustraties

gebonden, gekartonneerde kaft

Verschijningsdatum: november 2020

€ 35,00

ISBN: 978 2 87575 267 3

Er is ook een Franse versie.

Verdeeld door:

Nord Sud (België), Daudin (Frankrijk), AfricaMuseum

Shop, shop online: www.kateart.com

PRAKTISCHE INFO

<i>Mabele eleki lola !</i>	8 euros
<i>Mabele eleki lola !</i> + permanente expo	16 euros
- 18 jaar	gratis
Jaarabonnement (incl. tijdelijke tentoonstellingen)	20 euros

Alle prijzen zijn te vinden op www.africamuseum.be

CONTACT

AfricaMuseum
Leuvensesteenweg 13
3080 Tervuren

www.africamuseum.be

perscontact NL : kristien.opstaele@africamuseum.be
tel +32 476 83 23 53

perscontact FR : marie-pascale.le.grelle@africamuseum.be
tel +32 475 64 17 50

COPYRIGHT

Alle werken van Freddy Tsimba die in dit dossier zijn opgenomen zijn
© Freddy Tsimba.

COLOFON

Freddy Tsimba

MABELE ELEKI LOLA !

De aarde, stralender dan het paradijs

29 oktober 2020 – 21 februari 2021

DIRECTIE AFRICAMUSEUM

Guido Gryseels, algemeen directeur

Bruno Verbergt, operationeel directeur publieksgerichte diensten

CONCEPT

Freddy Tsimba, kunstenaar

In Koli Jean Bofane, commissaris van de tentoonstelling

REALISATIE EN ORGANISATIE

Sofie Bouillon

Christine Bluard

Siska Genbrugge en Annick Swinnen

ism de dienst collectiebeheer van het AfricaMuseum

WETENSCHAPPELIJKE BIJDRAGE

Henri Bundjoko, professor aan de Université de Kinshasa, directeur van het Musée national de la République démocratique du Congo – Kinshasa.

Pascal Blanchard, lid van Laboratoire Communication et Politique (CNRS) en co-directeur van Groupe de recherche Achac (Parijs)

Bogumil Jewsiewicki, emeritus professor Université de Laval, Canada

TEKSTEN

In Koli Jean Bofane

Henry Bundjoko

Christine Bluard

BRUIKLEENGEVERS

Jean Michel Champault, Frankrijk

Collection Blachère, Frankrijk

Private collection, België

Collection Gervanne en Matthias Leridon, Frankrijk – Zuid-Afrika

Les ballets C de la B, België

Bart en Carine Ouvry – Bormans, België

Anna Salviato, Italië

Bruno Scaramuzzino, Frankrijk

Patrick Sohier, België

Chantal Tombu, België

Freddy Tsimba, DR Congo

Steve Vermeer, België

SCENOGRAPHIE

Sandra Eelen

GRAFISCH ONTWERP

Friederike Kratky

TRANSPORT

Mobull, Zaventem

ConnexAfrica, Kinshasa

CATALOGUS

Catherine de Duve - Kate'Art, Brussel
en Africalia, Brussel

MET SPECIALE DANK AAN

Alle personeelsleden van de publieksgerichte, wetenschappelijke,
en ondersteunende diensten

Galerie Angalia, Paris

Angès Beziz

Kathryn Brahy

Anne Dechamps

Philippe Dewaegenaere

ISS Services

Frédéric Jacquemin

Jean-François Pierlot

Sabine Scheerlinck

T&D Securities

Victoire Van der Woude

Eric Van Herreweghe

DEZE TENTOONSTELLING IS MEDE MOGELIJK GEMAAKT DANKZIJ DE STEUN VAN

